

Lieta Nr.A43005811
Nr.SKA-75/2014

SPRIEDUMS

Rīgā 2014.gada 17.decembrī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese J.Briede

tiesnese D.Mīta

tiesnese L.Sliņa

atklātā tiesas sēdē un rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz AS „Swedbank”, AS „Akciju komercbanka „Baltikums””, VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka”, AS „Rietumu Banka”, AS „Trasta komercbanka”, AS „Baltic International Bank”, AS „DnB NORD Banka”, AS „LTB Bank”, AS „SEB banka”, AS „PrivatBank” un AS „Latvijas Krājbanka” pieteikumu par Konkurences padomes 2011.gada 3.marta lēmumu Nr.E02-15 (protokols Nr.10, 2.§), sakarā ar AS „Swedbank”, AS „PrivatBank”, AS „Trasta komercbanka”, AS „Expobank”, AS „SEB banka”, AS „DnB Banka”, AS „Latvijas Krājbanka”, AS „Rietumu Banka”, AS „Baltic International Bank” un VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 24.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Konkurences padomes (turpmāk – Padome vai atbildētāja) 2011.gada 3.marta lēmumu Nr.E02-15 77:

1) konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpums vairāku banku (tostarp – pieteicēju) darbībās;

2) uzlikts naudas sods, tostarp AS „Akciju komercbanka „Baltikums”” Ls 1364,25, AS „Baltic International Bank” Ls 2679,64, AS „DnB NORD Banka” Ls 167 466, AS „Swedbank” Ls 2 830 374, VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” Ls 55 594,24, AS „Latvijas Krājbanka” Ls 259 006,50, AS „LTB Bank” Ls 500, AS „PrivatBank” Ls 5486, AS „Rietumu Banka” Ls 103 927,20, AS „SEB banka” Ls 558 744,55, AS „Trasta komercbanka” Ls 2595,88 apmērā.

Lēmumā atzīts, ka bankas 2002.gada 1.decembrī ir noslēgušas daudzpusējus līgumus par noteikumiem maksājumu karšu darījumu apstrādē, kas ir konkurenci kavējoša, ierobežojoša un deformējoša darbība.

[2] Pieteicējas vērsās Administratīvajā apgabaltiesā ar pieteikumiem par Padomes lēmuma atcelšanu daļā par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu pieteicējām.

Ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša lēmumu lietas apvienotas vienā tiesvedībā.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 24.maija spriedumu pieteikumi noraidīti. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lietā ir strīds par to, vai pieteicēju darbībās ir konstatējams Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpuma sastāvs (aizliegtas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana, tostarp vienošanās par cenu noteikšanu).

[3.2] Padome pamatoti uzsvērusi, ka vienošanās brīdī pieteicējām bija jābūt zināmam Eiropas Komisijas 2002.gada 24.jūlija lēmumam, kurā banku daudzpusējās starpbanku komisijas maksas atzītas par vienošanos Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta (atbilda Konkurences likuma 11.pantam) izpratnē, kas var negatīvi ietekmēt konkurenci. Lēmums noteica šādu vienošanos novērtējumu.

[3.3] Lēmumā konkrētais tirgus noteikts pareizi, nebija jānosaka pārrobežu ģeogrāfiskais tirgus.

[3.4] Starpbanku komisiju maksu apjoms bija ievērojams, vienošanās bija ar būtisku ekonomisku ietekmi.

[3.5] Padome ir veikusi vispusīgu tirgus izpēti, secinājumi balstīti uz objektīviem faktiem. No 2004. līdz 2009. gadam daudzpusēja starpbanku komisijas maksa veidoja būtisku daļu no komisijas maksas, ko tirgotājs maksā pieņēmējbankai par karšu maksājumu apkalpošanu. Pieņēmējbankas ar tirgotājiem slēgtajos līgumos iekļāva pienākumu tirgotājiem pieņemt karšu maksājumus ar visām kartēm un liedza piemērot augstāku preces vai pakalpojuma cenu nekā gadījumā, ja pircējs norēķinās ar skaidru naudu, vai prasīt papildu maksu par karšu maksājumu. Tirgotājam bija jāpieņem jebkuras izdevējbankas kartes, tādējādi bija ierobežota tirgotāju iespēja ietekmēt komisijas maksu. Arī pircējam norēķins izmaksāja vienādi, neatkarīgi no kartes vai cita maksājumu līdzekļa, tādējādi pircēja vara bija ierobežota. Līdz ar to daudzpusējā starpbanku komisijas maksa ierobežoja tirgotājiem un karšu turētājiem iespēju veicināt lētāku karšu izplatību. Bankas kolektīvi īstenoja tirgus varu pret tirgotājiem un pircējiem, ierobežoja un kavēja cenas veidošanos atbilstoši pieprasījumam un piedāvājumam tirgū.

Šādos apstākļos vienošanās par komisijas maksu kvalificēta kā vienošanās par cenu Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 1.punkta izpratnē, jo:

1) faktiski noteica minimālo pieņēmējbankas cenu par karšu pieņemšanas pakalpojumu tirgotājam, ierobežojot iespējas noteikt zemākas komisijas maksas;

2) pieņēmējbankas (konkurenti) apzinājās, ka citu banku tirgotāji maksā līdzīgas komisijas maksas, tādēļ samazinājās risks pazaudēt klientu (tirgotāju). Līdz ar to tirgū tika nodrošināts stabils pamats konkurentu savstarpējai sapratnei par zemāko komisijas maksu līmeni, ierobežojot un kavējot pieņēmējbanku konkurenci;

3) vienošanās varēja samazināt motivāciju bankām darboties pieņemšanas tirgū, īpaši ievērojot izdošanas un pieņemšanas tirgus struktūru (vienīgi AS „Swedbank” 2009.gadā bija pozitīva samaksātās un saņemtās komisijas maksas starpība);

4) komisijas maksas apmēru nevarēja ietekmēt ne tirgotāji, ne karšu turētāji;

5) vienošanās ietekmēja visus karšu maksājumus: gan ārējos (tieši), gan iekšējos (netieši);

6) starpbanku komisijas maksa bija izdevējbanku ienākums, ko tās ieguva neatkarīgi no to izmaksu lieluma. Neatkarīgi no tā, ka komisijas maksa jāmaksā

jebkurai pieņēmjebankai, karšu maksājumu darījumos, kuros tās ir izdevējbanks, tās arī saņēma komisijas maksas no citām pieņēmjebankām. Bankām bija motivācija gūt finansiālu labumu no starpbanku komisijas maksas.

Komisijas maksas noteikšanai nebija pamatotas metodikas. Ienākumu gūšanas intereses vadītas bankas nebija ieinteresētas vienoties par zemākām likmēm kā bija noteikušas *VISA* un (vai) *MasterCard*, kuru noteiktās likmes būtu piemērojamas.

Vienošānās nebija objektīvi nepieciešama karšu maksājumu vietējās sistēmas funkcionēšanai. Izdevējbanka varēja noteikt maksu karšu turētājiem, savukārt pieņēmjebanka varēja noteikt maksu tirgotājiem par saviem pakalpojumiem, un rezultātā noteiktās cenas būtu pakļautas konkurences spiedienam, vai arī vienoties divpusēji, kas ir mazāk konkurenci ierobežojoši.

[3.6] Par starpbanku komisijas maksu par skaidras naudas izsniegšanas pakalpojumiem un konta bilances apskates pakalpojumiem Padome konstatēja, ka bez pamatojuma noteiktas ievērojami augstākas starpbanku komisijas maksas kā pakalpojuma izmaksas, ka līgumos noteikta minimālā cena, ko apliecina fakts, ka izdevējbanks pakalpojumu maksu saviem klientiem nenosaka zemāku par līgumos noteikto starpbanku komisijas maksu, ka divpusēju līgumu gadījumā bankas noteica zemākas starpbanku komisijas maksas.

Rezultātā tika radīta banku savstarpēja sapratne par komisijas maksas apmēru, kas neatbilst pieprasījuma un piedāvājuma apstākļiem. Tas nemotivēja bankas uzsākt divpusējas sarunas, radot tirgū koordinējošu efektu. Bankas saņēma vienādu starpbanku komisijas maksu, kas bija ienākumi, tādēļ tām nebija motivācijas noteikt zemāku maksu. Tā kā skaidras naudas izsniegšanas bankas automātā pakalpojums aizstāj naudas izsniegšanu filiālē un banku interese kopumā ir karšu turētājus novirzīt uz bankas automātu izmantošanu, kā arī izmaksas filiālē ir augstākas, tad bankām konkurences ierobežošanas sekas ir būtiskākas bankas automātu pakalpojumu tirgū. Tas attiecas arī uz komisijas maksām par konta bilances apskates pakalpojumu.

Bankas automātu tīkls ir būtisks līdzeklis klientu piesaistīšanai, tādējādi konkurences kavēšana skaidras naudas izsniegšanas tirgū ietekmēja banku konkurenci izdošanas un pieņemšanas tirgos. Tām bankām, kurām piemēroja *VISA* un *MasterCard* līgumos noteiktās augstākās likmes, bija augstāka izmaksu bāze, nosakot cenu par citas bankas automāta izmantošanu, nekā bankām ar divpusēji noteiktajām zemākajām likmēm. Rezultātā tika radīti sliktāki konkurences apstākļi bankām, kurām nebija piemērojamas konkurences rezultātā noteiktās zemākās komisijas maksas, jo augstāka

maksa saviem klientiem par skaidras naudas izdošanu citu banku automātos nemotivēja patērētājus izvēlēties attiecīgo banku kā pakalpojumu sniedzēju. To apliecina nelielais izsniegto karšu skaits bankām, kurām nav savu bankas automātu. Šie apstākļi īpaši radīja negatīvu ietekmi bankas automātu pakalpojumu tirgus sākuma stadijā, kad pircējam svarīga bija skaidras naudas izņemšanas iespēja.

Ja komisijas maksas kopš 2002.gada būtu noteiktas divpusēju pārrunu rezultātā, netiktu radīts banku koordinējošs efekts, pastāvētu konkurence banku starpā, radot banku interesi piedāvāt bankas automātu tīkla pakalpojumus atbilstoši izmaksām un ietekmēt komisijas maksas apmēru tirgū. Bankas varētu saņemt pakalpojumu par tirgus cenu un noteikt atbilstošu pakalpojuma maksu klientiem. Izdevējbankas klienti, izvēloties vai neizvēloties izņemt skaidru naudu vai apskatīt konta bilanci citas bankas automātā, radītu konkurenci.

[3.7] Vienošanās uzskatāma par vienošanos starp konkurentiem par pakalpojumu cenām Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 1.punkta izpratnē. Padome atbilstoši 11.panta otrajai daļai ir vērtējusi arī, vai vienošanās veicina preču ražošanas vai realizācijas uzlabošanu vai ekonomisko attīstību, rada labumu patērētājiem.

Nav atrodami objektīvi pieteicēju argumenti šajā sakarā un pierādījumi, ka vienošanās radījusi labumu patērētājiem. Padomes pamatojums ir izvērsts un pareizs. Donalds Sleitera (*Donald Slater*) un Denisa Velbroka (*Denis Waelbroeck*) viedokļa apkopojumā, uz ko atsaucas AS „Swedbank”, nav atrodami tik būtiski argumenti, kas atspēkotu izdarītos secinājumus.

[3.8] Padomei nebija jāvērtē, vai bez vienošanās karšu sistēma spētu darboties vismaz tikpat efektīvi. Pat, ja tā nespētu darboties tikpat efektīvi, tas neattaisno aizliegto vienošanos. Alternatīvs risinājums bija divpusējo līgumu noslēgšana.

Lēmuma pamatojums ir jāskata kopsakarā, un Padome ir pierādījusi aizliegtas vienošanās esību. Svarīgi, vai ir novērtēti uz lietu attiecināmi pierādījumi un no tiesību viedokļa būtiskie argumenti. Lēmumā ietvertais pamatojums tam atbilst.

[3.9] Tas, ka pieteicējas lietas izpētes laikā ierosināja rakstveidā apņemties novērst pārkāpumu, ja lietas izpēte tiktu izbeigta, arī norāda, ka pieteicējas apzinājās pārkāpuma esību.

Pārstāvji vērsa uzmanību, ka šāds pārkāpums ir vērtēts Eiropas Komisijā un citās valstīs, tomēr par pārkāpumu sods nav uzlikts. Tas arī norāda, ka pieteicējas pārkāpuma esību apzinās. Pieteicējam nebija pamata paļauties, ka netiks sodīts.

Soda naudas uzlikšanas pamatojums ir pareizs. Banku apņemšanās atcelt vietējās komisijas maksas nevar novērst konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformēšanu tirgos, kuros jau radīta būtiska negatīva ietekme vairāku gadu garumā.

Padome ir pierādījusi, ka pieteicējas ir izdarījušas īpaši smagu pārkāpumu. Naudas sods var atturēt tirgus dalībniekus no pārkāpumu izdarīšanas nākotnē. Pieteicējas pietiekami neapzinās pārkāpuma smagumu un ir pamats uzskatīt, ka soda nepiemērošanas gadījumā tās turpinātu uzskatīt, ka pārkāpumus var nesodīti pieļaut.

[3.10] Ja Padome konstatē Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpumu, tā pieņem lēmumu arī par naudas soda uzlikšanu. Sods var būt līdz 10 procentu apmēram no to pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma katram, bet ne mazāk kā 500 latu katram.

Padome izvērtēja pārkāpumu atbilstoši Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumiem Nr.796 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā paredzētajiem pārkāpumiem” (turpmāk – Noteikumi Nr.796) un lietderības apsvērumiem.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.796 15.punktu par sevišķi smagu pārkāpumu citstarp uzskata horizontālās karteļu vienošanās. Padome pārkāpumu kvalificējusi kā aizliegtu vienošanos starp konkurentiem par pakalpojumu cenas noteikšanu. Pieteicējas iebildušas, ka Noteikumu Nr.796 15.punkts neparedz šādu kvalifikāciju pēc pārkāpumu veida.

Jāņem vērā, ka vienošanās starp konkurentiem par pakalpojumu cenām (cenu fiksēšana, minimālo cenu noteikšana) ir smagākais no aizliegto vienošanos veidiem. Ievērojot arī Noteikumu Nr.798 2.9.apakšpunktā sniegto definīciju, kas attiecībā uz konstatēto pārkāpumu attiecināma tiktāl, lai noteiktu pārkāpuma veidu un tā smaguma pakāpi, naudas sods tirgus dalībniekiem pareizi noteikts kā par sevišķi smagu pārkāpumu. Šādi apsvērumi atbilst tiesību normu mērķim attiecībā uz atbildību par pārkāpumiem konkurences jomā.

Padome ir pamatoti vērtējusi arī katra iesaistītā tirgus dalībnieka lomu pārkāpumā. Pareizi konstatēts pārkāpuma ilgums, tas ņemts vērā, nosakot soda apmēru. Pamatoti ņemts vērā atbildību mīkstinošais apstāklis. Soda aprēķinā izmantoti objektīvi dati, tas veikts atbilstoši Noteikumiem Nr.796, kas detalizēti atspoguļots lēmumā.

[4] AS „Swedbank”, AS „PrivatBank”, AS „Trasta komercbanka”, AS „Expobank”, AS „SEB banka”, AS „DnB Banka”, AS „Latvijas Krājbanka”,

AS „Rietumu Banka” un AS „Baltic International Bank” par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Arī VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” iesniedza kasācijas sūdzību. Abās sūdzībās norādīti pēc būtības līdzīgi argumenti. To kopsavilkums ietverts turpmākajos punktos.

[4.1] Spriedumā nepareizi piemērota Konkurences likuma 11.panta pirmā daļa, jo nepareizi noteikts atskaites punkts pārkāpuma konstatēšanai un tādējādi nepareizi konstatēts konkurences ierobežojums. Tas, vai vienošanās ierobežo konkurenci, jāskata kontekstā ar to, kāda būtu situācija, ja nebūtu vienošanās, tas ir, vai ir pasliktinājies situācija.

Atbilstoši bankām saistošajiem *VISA* un *MasterCard* sistēmu noteikumiem bankām ir tiesības vienoties par pamata starpbanku komisijas maksas līmeņiem, ja nav divpusēju līgumu. Ja nē, tiek piemērotas *VISA* un *MasterCard* alternatīvās komisijas maksas. Pieteicējas ir rīkojušās *VISA* un *MasterCard* noteikumu ietvaros un tām nav ietekmes uz sistēmu.

[4.2] Apgabaltiesa nepareizi secinājusi, ka vienošanās ierobežo konkurenci „pēc mērķa”. Rezultātā pārkāpums kvalificēts kā sevišķi smags un piemērots nepamatots sods.

Apgabaltiesa un Padome nepareizi atsaukusies uz Eiropas Komisijas secināto par vienošanos kvalificēšanu kā „mērķa ierobežojumu”. Eiropas Komisijas *neuzskata vienošanos par komisijas maksām par konkurences ierobežojumu pēc mērķa*. daudzpusēja starpbanku komisijas maksa vienošanās nav *acīmredzama, nepārprotami un ar lielu varbūtību* konkurenci ierobežojoša, lai to uzskatītu par „mērķa ierobežojumu”, jo tā tika slēgta bankām saistošo *VISA* un *MasterCard* noteikumu ietvaros, izmainot tikai piemērojamos komisijas maksu līmeņus. Kvalificējot vienošanos kā *mērķa ierobežojumu*, nepamatoti nav ņemts vērā lietas faktiskais un juridiskais konteksts.

[4.3] Vienošanās par starpbanku komisijas maksu nepareizi novērtēta kā vienošanās starp konkurentiem. Vienošanās par starpbanku komisijas maksu ir vienošanās par pakalpojumiem, ko bankas sniedz viena otrai. Tās nefiksē cenu, kādu maksā banku klienti (klientu maksas), bet tikai komisiju maksas starp bankām. Uz šo atšķirību norādījusi arī Vispārējā Tiesa lietās T-39/92 un T-40/92. Arī Eiropas Komisija *VISA I* lēmumā norādījusi, ka vienošanās par starpbanku komisijas maksu nav uzskatāma par vienošanos par cenām, bet atlīdzība, kas tiek maksāta starp bankām.

[4.4] Vienošanās par starpbanku komisijas maksu nepareizi kvalificēta kā sevišķi smags pārkāpums. Sodīšanas politikas ietvaros izdalītas pārkāpumu smagumu pakāpes, ņemot vērā pārkāpuma veidu, par smagāko uzskatot karteļu veidošanu. Vienošanās par starpbanku komisijas maksu nav atzīta par karteļu vienošanos, jo trūkst slepenības elementa un vienošanās par starpbanku komisijas maksu ir attaisnojama ar efektivitātes guvumiem.

Eiropas Komisija ir norādījusi, ka nav tā, ka vienošanās par cenām vienmēr ir kvalificējamas kā kartelis. Eiropas Komisija arī atzinusi, ka pie konkrētiem līmeņiem vienošanās par starpbanku komisijas maksu ir saderīgi ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.pantu. Šāds pārkāpums būtu kvalificējams kā viegls pārkāpums – atbilstoši aizliegtas horizontālās sadarbības pārkāpuma veidam. Eiropas Komisija nekad nav piemērojusi naudas sodu saistībā ar vienošanos par starpbanku komisijas maksu ieviešanu un uzturēšanu. Uzliktais sods nav samērīgs un ir neatbilstošs tiesiskās noteiktības principam.

[4.5] Apgabaltiesa nav objektīvi noskaidrojusi lietas apstākļus un nav pienācīgi novērtējusi pierādījumus. Lieta ir ar krimināltiesiska rakstura sankcijām. Apgabaltiesa nepamatoti norāda, ka starpbanku komisijas maksas netika vispārīgi noteiktas zemākas kā *VISA* un *MasterCard* likmes. Tas neatbilst paskaidrojumiem, kam neiebilst arī Padome.

[4.6] Lietā ir pamats lūgt prejudiciālo nolēmumu Eiropas Savienības Tiesai par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta pirmās daļas (atbilst Konkurences likuma 11.panta pirmajai daļai) interpretāciju.

Motīvu daļa

[5] Daļa no argumentiem, kas ietverti kasācijas sūdzībās, ir vērsti uz pierādījumu pārvērtēšanu. Taču pierādījumu pārvērtēšana neietilpst Administratīvā procesa likuma 325.pantā noteiktajā kasācijas instances tiesas kompetencē.

[6] Kasatoru ieskatā, apgabaltiesa ir nepareizi piemērojusi Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu, jo vienošanās nav ietekmējusi sistēmu. Uzsvars kasācijas sūdzībā likts arī uz apstākļiem, kādos vienošanās tika slēgta.

Augstākās tiesas ieskatā, apgabaltiesa ir pārbaudījusi pārsūdzētajā lēmumā ietverto argumentāciju un pamatojumu tam, ka vienošanās par komisijas maksām ir

ietekmējusi situāciju tirgū. Apgabaltiesas argumenti, balstoties uz pārsūdzētajā lēmumā sniegto argumentāciju, ir atreferēti šā sprieduma 3.5.punktā. No šīs argumentācijas pietiekami skaidri var secināt, ka konkurences situācija *reāli un konkrēti* būtu citāda gadījumā, ja vienošanās par komisijas maksām nebūtu vispār vai vismaz, ekonomiskajai situācijai mainoties, komisijas maksas tiktu grozītas.

Kā 2013.gada 7.februāra spriedumā lietā C-68/12 norādījusi Eiropas Savienības Tiesa, lai būtu piemērojams izņēmums (kad nolīgums ir atļauts), ir jābūt izpildītiem četriem kumulatīviem nosacījumiem. Pirmkārt, nolīgumiem jābūt tādiem, kas palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību; otrkārt, tiem jāļauj patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem; treškārt, tiem nav jāuzspiež attiecīgajiem uzņēmumiem ierobežojumi, kuri nav obligāti vajadzīgi, lai sasniegtu šos mērķus, un, ceturtkārt, tiem nav jāļauj šādiem uzņēmumiem likvidēt konkurenci attiecībā uz šo ražojumu būtisku daļu. Personai, kas uz to balstās, ar pārliecinošiem argumentiem un pierādījumiem ir jāpierāda, ka izņēmuma piešķiršanai prasītie nosacījumi ir izpildīti.

Kā redzams no pārsūdzētā lēmuma, pieteicējas nav pierādījušas minēto nosacījumu izpildi.

[7] Kasatoru ieskatā, konkrētajā lietā nepareizi secināts, ka vienošanās ierobežo konkurenci „pēc mērķa”.

Apgabaltiesa spriedumā nav izvērsusi apsvērumus par šo aspektu, bet norādījusi, ka tas izriet no Padomes lēmumā ietvertā pamatojuma.

Kā secina Augstākā tiesa, attiecīgais arguments ir bijis izvirzīts jau lēmuma pieņemšanas procesā, un Padome pēc būtības šo argumentu ir atspēkojusi jau pārsūdzētajā lēmumā, citstarp arī norādot atšķirību apstākļos, kādi ņemti vērā, Eiropas Komisijai pieņemot *VISA* un *MasterCard* lēmumus (Eiropas Komisija šajā lietā bija vērtējusi ierobežojumu pēc sekām, nevis mērķa). Augstākā tiesa nesaskata kļūdu šajos argumentos.

Augstākās tiesas ieskatā, Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 11.septembra spriedumā lietā C-382/12P (tiesvedība izskatāmajā lietā bija apturēta līdz minētā sprieduma pieņemšanai) izteiktās atziņas nevar ietekmēt iepriekš secināto. No minētā Eiropas Savienības Tiesas sprieduma 186.punkta izriet, ka Vispārējā tiesa nepamatoti analizējusi ierobežojumu „pēc mērķa” tādēļ, ka apstrīdētais lēmums ir pamatots nevis ar pārkāpumu „mērķa dēļ”, bet ar sekām. Līdz ar to šis spriedums nedz apstiprina, nedz

apgāž Vispārējās tiesas secināto attiecībā uz pārkāpumu „pēc mērķa” (*sk. arī sprieduma 183.-185.punktu*).

Eiropas Savienības Vispārējā tiesa, atsaucoties uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, bija norādījusi, ka pret konkurenci vērsts mērķis un pret konkurenci vērsts sekas ir nevis kumulatīvi, bet gan alternatīvi nosacījumi. Tas liek vispirms ņemt vērā darbības mērķi, ievērojot ekonomisko kontekstu, bet gadījumos, kad analīze neatklāj pietiekamu kaitējuma konkurencei pakāpi, ir jāpārbauda sekas. Lai uz vienošanos attiektos aizliegums, jābūt izpildītam nosacījumu kopumam, kas parāda, ka konkurence būtiskā mērā ir tikusi nepieļauta, ierobežota vai izkropļota. Ja secināms, ka piemīt pret konkurenci vērsts mērķis, nav jāizskata sekas. Attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķis ir aizliegt uzņēmumiem izkropļot normālu cenu attīstību tirgū (*sk. 2012.gada 24.maijā sprieduma lietā T-111/08 139.-140.punktu*).

Arī Eiropas Savienības Tiesas ģenerālvokāts P.Mengoci (*P.Mengozzi*), atsaucoties uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, lietas C-382/12P secinājumu 64.punktā norādījis, ka, ja runa ir par aizliegtu vienošanos, kura tieši skar cenu veidošanas mehānismu, tās spēju *konkrēti* izkropļot normālu cenu attīstību tirgū ir relatīvi vieglāk pierādīt. Eiropas Savienības Tiesa ir akceptējusi atziņu, ko spriedumā lietā par Austrijas bankām ietvērusi Vispārējā tiesa, ka „pietiek ar to, ka norunātās cenas bija pamats individuālo darījumu cenu noteikšanai, kas tādējādi ierobežoja cenu apspriešanas iespējas ar klientiem”, lai atzītu, ka aizliegtajai vienošanai par cenām, kuru īsteno uzņēmumi, kas tajā piedalījušies, ir konkrēta ietekme uz tirgu. Ģenerālvokāts arī norādījis, ka attiecīgā aizliegtā vienošanās tika uzskatīta par ierobežojošu mērķa dēļ un ka Komisija bija ņēmusi vērā tās sekas tirgū tikai pārkāpuma smaguma novērtējumā, lai noteiktu naudas sodu.

Tādējādi, Augstākās tiesas ieskatā, Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā C-382/12P izteiktās atziņas nevar kalpot par pamatu apgabaltiesas sprieduma un secīgi arī pārsūdzētā lēmuma atcelšanai. Arī kasatoru papildu paskaidrojumos norādītā Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 11.septembra sprieduma lietā C-67/13P atziņas nevar kalpot tam, lai šajā lietā nonāktu pie citāda secinājuma. Proti, apstākļi lietā C-67/13P ir atšķirīgi kaut vai tajā ziņā, ka nav saistīti ar vienošanos par cenu. Savukārt vienošanās par cenu ir viens no klasiskajiem konkurences ierobežošanas „pēc mērķa” gadījumiem (sal. Eiropas Komisijas 2014.gada 25.jūnija vadlīniju (*Guidance on restrictions of competition „by object” for the purpose of defining which agreements may benefit from*

the De Minimis Notice, pieejams Eiropas Savienības mājas lapā <http://ec.europa.eu>)
2.punktu.

Nemot vērā iepriekš norādīto un pārsūdzētajā lēmumā ietvertos argumentus, lietā pareizi ir secināts, ka vienošanās ierobežo konkurenci „pēc mērķa”.

Turklāt no pārsūdzētā lēmuma konstatējams, ka, nosakot soda naudu, Padome ir ņēmusi vērā arī pārkāpuma radītās vai iespējamās sekas (*pārsūdzētā lēmuma 13.5punkts*).

[8] Tā kā vienošanās starp bankām bija vienošanās, kas ierobežo konkurenci „pēc mērķa”, nav nozīmes argumentam, ka vienošanās par starpbanku komisijas maksu novērtēta kā vienošanās starp konkurentiem.

[9] Kasatoru ieskatā, vienošanās par starpbanku komisijas maksu nepareizi kvalificēta kā sevišķi smags pārkāpums, kā arī vērsta uzmanība uz to, ka sods pielīdzināms kriminālsodam, bet nevar uzlikt sodu, ja nav skaidra likuma.

Gan 2002.gadā, kad tika noslēgti līgumi par starpbanku komisijas maksu, gan šobrīd Konkurences likuma 11.panta pirmā daļa paredz, ka ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, tostarp vienošanās par tiešu vai netiešu cenu vai tarifu noteikšanu jebkādā veidā vai to veidošanas noteikumiem. Savukārt 12.panta trešajā daļā bija un ir paredzēts, ka Padome par 11.panta pirmās daļas pārkāpumu var uzlikt konkurentiem naudas sodu līdz 10 procentu apmēram no to pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma katram.

Augstākās tiesas ieskatā, likumdevēja griba ir pietiekami skaidri izteikta gan attiecībā uz pārkāpumu, gan sodu. Apstākļi, ka pārkāpējs neapzinās, ka izdara pārkāpumu, neatbrīvo to no atbildības. Arī apstākļi, ka Eiropas Komisija apstākļos, kas nav identiski konkrētajam gadījumam, nav uzlikusi sodu, nevar radīt pieteicējam pašāvēību, ka tās netiks sodītas.

Konkurences likuma 12.panta piektajā daļā dots deleģējums Ministru kabinetam izdot noteikumus par naudas soda noteikšanas kārtību. Kā pareizi konstatējusi Padome un apgabaltiesa, Noteikumu Nr.796 15.punktā, kurā pārkāpuma veidi uzskaitīti pēc to smaguma, nav atrunāta aizliegta vienošanās starp konkurentiem par pakalpojumu cenu noteikšanu. Līdz ar to minētie noteikumi nav tieši piemērojami. Taču tas nenozīmē, ka tāpēc nevar tikt piemērots Konkurences likuma 12.pants, kas paredz soda uzlikšanu.

Padome, uzliekot sodu, pamatojusi, ka aizliegtas vienošanās starp konkurentiem par cenas noteikšanu (cenu fiksēšana, minimālo cenu noteikšana) pieder pie smagākajām aizliegto vienošanos formām. Vienlaikus Padome nav uzlikusi maksimālo sodu, kas paredzēts Konkurences likuma 12.panta trešajā daļā (līdz 10 procentu apmēram no to pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma). Kā redzams no pārsūdzētā lēmuma 13.8.punktā iekļautās 21.tabulas, soda apmērs uzlikts robežās no 1,9 līdz 2,6 procentiem.

Turklāt jāatzīmē, ka arī Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka horizontālās aizliegtās vienošanās par cenām var tikt kvalificētas kā sevišķi smagi pārkāpumi tikai to būtības dēļ, nepastāvot nepieciešamībai, lai tiktu pierādīta pārkāpuma faktiskā ietekme uz tirgu (*sk. 2013.gada 13.jūnija sprieduma lietā C-511/11P 83.punktu*).

[10] Augstākā tiesa nesaskata, ka lietā apstākļi būtu noskaidroti neobjektīvi un pierādījumi būtu novērtēti nepienācīgi.

Apgabaltiesas norāde, ka starpbanku komisijas maksas netika vispārīgi noteiktas zemākas kā *VISA* un *MasterCard* likmes, nenozīmē, ka tiesa apgalvo, ka šīs maksas nekad netika noteiktas zemākas. Turklāt, kā pamatoti norādīts pārsūdzētā lēmuma 9.1.7.punktā, tas neattaisno banku rīcību.

No kasācijas sūdzības argumentiem redzams pamatojums, kā maksājumu kartes pozitīvi ietekmē ekonomiku un kāpēc nepieciešams vienoties par komisijas maksām, taču ļoti nedaudz argumentu, turklāt nepārlicinoši, ir par to, kāpēc bija nepieciešama daudzpusēja banku vienošanās. Attaisnošanās, ka nav jāpatērē administratīvie resursi, lai sagatavotu lielu skaitu divpusēju līgumu, nav vērā ņemams attaisnojums, jo individuāli bankas resursu ietaupījumi nevar attaisnot Konkurences likuma pārkāpumu. Ņemot vērā lielo darījumu skaitu, ko diendienā veic bankas, starpbanku līgumu skaitu (nedaudz vairāk par 20) nebūt nevar uzskatīt par lielu skaitu.

[11] Lietā ir lūgts uzdot prejudiciālo nolēmumu Eiropas Savienības Tiesai par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta pirmās daļas (atbilst Konkurences likuma 11.panta pirmajai daļai) interpretāciju. Augstākās tiesas ieskatā, no Eiropas Savienības Tiesu judikatūras izriet skaidras atbildes uz uzdotajiem jautājumiem. Tāpēc šis lūgums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 24.maija spriedumu, bet AS „Swedbank”, AS „PrivatBank”, AS „Trasta komercbanka”, AS „Expobank”, AS „SEB banka”, AS „DnB Banka”, AS „Latvijas Krājbanka”, AS „Rietumu Banka”, AS „Baltic International Bank” un VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” kasācijas sūdzības noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese *(paraksts)* J.Briede

Tiesnese *(paraksts)* D.Mita

Tiesnese *(paraksts)* L.Slica

NORAKSTS PAREIZS

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta

tiesnese

Rīgā 2014.gada 17.decembrī

A handwritten signature in black ink, appearing to be "J. Briede".

J.Briede

